

Az **osztályfőnök** szerepe a gyermekvédelmi **prevencióban**:

- A hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek **személyiségének és családi hátterének felismerése, felderítése**;

- A felderített **veszélyeztetett gyermekkel való fokozott törődés, segítségnyújtás** (nevelési, napközi, menza, tanszersegély, stb.), szülőkkel való együttműködés erősítése, szülők helytelen nevelési módszereinek korrigálása;

- Lehetőségein belül szervezi a veszélyeztetett tanulók szabadidejét, érdeklődési körüknek megfelelő elfoglaltságot, szórakozást, sportolási lehetőséget keres számukra;

- Szükség esetén kapcsolatot tart a:

- **nevelési tanácsadó intézettel**
- **gyermekpszichiátriával**
- **polgármesteri hivatal - jegyzőjével**
 - **gyámügyi ügyintézőjével**
 - **szociális ügyek intézőjével**
- **RFK Bűnmegelőzési Osztályával, a**
- **rendőrkapitányságok ifjúságvédelmi nyomozóival, a rendőrörsökkel, körzeti megbízottal**

- Amennyiben a felderített eset **megaladja az iskola intézkedési lehetőségeit**, jelzi az **illetékes intézmény, hatóság felé**.

Gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos fogalmak

1. **Gyermekvédelem, mint tevékenység:** mindazon intézkedések, tevékenységek összessége, melyek a gyermek gondozását, eltartását, egészségügyi ellátását, testi, szellemi, erkölcsi fejlődését segítik elő, oldják meg.

Tágabb értelemben: minden olyan tevékenység (pedagógiai, jogi, pszichológiai, szociológiai, közgazdasági), mely a gyermekek érdekében történik, a gyermekek érdekeit szolgálja, jogait védi.

A **gyermekvédelem** komplex tevékenység, mely magában foglalja a legkülönbözőbb szakterületek elméleti- gyakorlati tudnivalóit, (pedagógia, pszichopedagógia, mentálhigiéné, pszichológia, jog, szociológia, közgazdaságtan, orvostudomány), valamint kapcsolódó intézményeit és speciális ellátó rendszerét.

A gyermekvédelem intézményei lehetnek: állami, egyházi, társadalmi szervezetek és magánszemélyek által fenntartottak.

2. **Veszélyeztetettség fogalma:** lehetséges egy tágabb és szűkebb megfogalmazás.
 - a.) Tágabb értelemben veszélyeztetettnek minősül az a gyermek, akinek életéből hiányzik a pozitív felnőtt, akit egészségügyi vagy pszichés károsodások értek, vagy káros környezeti hatások befolyásolnak.
 - b.) Szűkebb értelemben veszélyeztetettnek kell tekinteni azokat a nem megfelelő családi körülmények között élő gyermekeket és fiataalkorúakat, akiknek testi, erkölcsi, szellemi fejlődését a szülő (eltartó, gondviselő) erkölcstelen, bűnöző életmódja, a család súlyos anyagi helyzete, lakáskörülményei, egészségügyi állapota, alkoholizálása, drogfogyasztása, brutális bánásmódja, nevelési hiányosságai, házasságának felbomlása, vagy egyéb gyermekre negatívan ható magatartás, állapot veszélyezteti.

3. **A veszélyeztetettség tünetei a gyermeknél:** magatartásában, tanulásában hirtelen hanyatlás, igazolatlan, vagy gyanús hiányzások az iskolából, durva, agresszív magatartás, zárkózottság, bizalmatlanság, szeretetéttség, nyugtalanság, ingerlékenység, beteges érzékenység, kisebbségi érzés, feltűnő gátlások, félelemérzés indokolatlanul, túlzott költekezés, túlzott mértékű öltözködés, szórakozóhelyek látogatása, álmatlanság, aluszékonyság, gátlástalan viselkedés, durva hangneme, nyílt és rejtett dacolás mindennel és mindenkivel szemben, másnaposság, bódult állapot, réveteg tekintet, mindenből kiábrándulás.

4. **A hátrányos helyzet fogalma:** hátrányos társadalmi helyzetben azok a felnőttek és gyermekek vannak, akiknek alapvető szükségletkielégítési lehetőségei, életkörülményei, s életmódja a társadalmi átlagnál lényegesen rosszabb.
Előidézői lehetnek: anyagi, kulturális, egészségügyi, szociális körülmények, melyek következménye gyakran a tanulóknál jelentkező esélyegyenlőtlenség jelenléte.

5. **A nehezen nevelhető gyermek fogalma:** az a gyermek nevezhető nehezen nevelhetőnek, akinek a biológiai, fiziológiai, környezeti és nevelési tényezőkből származó ártalmak hatására kialakult pszichikus állapotára jellemző az egészséges fejlődés feltételeinek gyengülése, az önszabályozó képesség elégtelensége, a testi érés és a pszichés fejlődés közötti összhang zavara.

6. **A nehezen nevelhetőség tünetei:** nyílt ellenállás a pedagógiai hatásokkal szemben, túlérzékenység pedagógussal, társaival szemben, indulati kitörések, alacsony ingerküszöb, ösztönérzések eluralkodása, beszűkült érdeklődés, figyelem-, emlékezet szétszórtsága, nyugtalanság, szorongás, bizalmatlanság, alvás-, beszédzavarok.

7. **Pártfogás:** a gyámhatóság rendeli ki. Feladata: a szülő és gyermek segítése, ellenőrzése, nevelési tanácsadás abból a célból, hogy a tanuló magatartása az előírt követelményeknek megfeleljen.
Bíróság által kirendelt pártfogó a különleges nevelőintézetből, vagy fiatalkorúak börtönéből szabadult fiatalokkal foglalkozik: társadalmi beillesztés, munkahely keresés, magatartás ellenőrzés.

8. **Állami gondoskodásba vétel:** gyámhatósági határozat alapján. A gyermek testi, szellemi, erkölcsi veszélyeztetettsége oly mértékűen súlyos a családon belül, hogy az egészséges fejlődését minden irányban gátolja, ekkor kerül sor a gyermek családból való kiemelésére.
Az állami gondoskodásba vett gyermek további elhelyezéséről a megyei Gyermek- és Ifjúságvédő Intézet igazgatója dönt.
Elhelyezhető: nevelőszülőhöz, hivatásos nevelőszülőhöz, örökbeadható, nevelőotthonba - diákotthonba - kollégiumba helyezhető ki tartós nevelésre.
9. **Prevenció, megelőzés:** lényege, hogy az esetek felderítése, jelzése, a beavatkozás időben történjen, minél kisebb károsodással.
Az elsődleges prevenció lényege megakadályozni a "gyermekvédelmi eset" kialakulását.
Másodlagos prevenzióról akkor beszélünk, ha a beavatkozásunkkal egy súlyosabb helyzetnek a kialakulását akadályozzuk meg (pl: veszélyeztetettből ne legyen állami gondoskodás)
10. **A felderítés:** a gyermekvédelmi munka kiindulópontja.
A felderítésnek alapvető feltétele, hogy a pedagógus ismerje a gyermek személyiségét, családi hátterét, környezetét, baráti kortársi csoportját.
11. **A jelzés:** a felderítést követő szakasza a gyermekvédelmi megelőző munkának.
Lényeges, hogy a felderített eset időben kerüljön jelzéssel a megfelelő segítő szervhez. A késedelmes beavatkozásnak gyakran nagyon súlyos következményei lehetnek.
12. **A gyámság:** A kiskorúak, korlátozott cselekvőképességük miatt, kellő támogatás hiányában, ügyeiket nem képesek intézni. A róluk való gondoskodás elsősorban a szülők feladata és kötelessége.
Ha a kiskorúnak nincsenek szülei, vagy a szülői felügyelet szünetel, a kiskorú mellé a gyámhatóság gyámot rendel ki.
13. **Kiskorúak házasságkötése:** a törvény lehetővé teszi, hogy a gyámhatóság - a kiskorú érdekében - engedélyével házasságot köthet. A házasságkötésnek törvényben szabályozott feltételei vannak.
14. **Az örökbefogadás:** a vérszerinti családon kívül nevelkedő gyermek családon belüli nevelését szolgálja. Az örökbefogadás a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. Örökbefogadó csak teljesen cselekvőképes, nagykorú személy lehet. Az örökbefogadásnak törvényi feltételei vannak.

15. **A gyermekbűnözés:** A gyermekkor (14 éves korig) - a jelenleg érvényben lévő törvények szerint - büntethetőséget kizáró ok.
16. **A fiatalkorú bűnözés:** A fiatalkor a magyar büntethetőség szempontjából a 14-18 év közötti korhatár. A fiatalkorú elkövetett cselekedeteiért - amennyiben azt törvény büntetni rendeli - büntethető. Mind a büntetés mértéke, mind az eljárásjogi rész a fiatalkorú nevelését szolgálja és egyedileg szabályozott a büntető jogban.
17. **A magatartászavar fogalma:** szocializációs zavar, ami a társadalmi beilleszkedéshez szükséges szerepviselkedések és velük kapcsolatos ösztönzések, ismeretek és képességek elsajátításának és alkalmazásának anomáliája, a szociális tanulás gyengesége, vagy hibái miatt a társas kapcsolatokban és együttműködésekben fellépő önszabályozási nehézség és zavar megnyilvánulása.
18. **A mentálhigiéné fogalma:** A lakosság, ezen belül a gyermekek széles rétegeinek az egészséget megőrző magatartásra törekvő, kedvező irányú befolyásolása.
- Három prevenció szintere van:
- a.) elsődleges megelőzés: azoknak a tényezőknél a megszüntetésére törekszik, amelyek betegséget vagy viselkedési zavart okoznak.
 - b.) másodlagos megelőzés: betegségek és zavarok korai felismerésével és kezelésével, azok lefolyását és időtartamát igyekszik csökkenteni (pl: szűrővizsgálatok)
 - c.) harmadlagos megelőzés: a betegségek okozta károsodások, maradványtünetek csökkentése (pl: rehabilitáció, gondozás)
19. **Mit jelent az AIDS ?** Angol rövidítés, magyar jelentése: szerzett immunhiányos tünetegyüttes. Az AIDS betegséget egy bizonyos vírus okozza. A szervezet védettségének a meggyengülése a HIV-vírusfertőzés következménye. Előidézője a gyakori partnercsere, felelőtlen nemi élet. Jelenleg nem gyógyítható, halálos betegség. Védekezés: tartós kapcsolat, óvszer használata.
20. **Mit jelent a D.A.D.A. ?** Mozaikszó, a Dohányzás, Alkohol, Drog, AIDS szavakat takarja. A D.A.D.A. program az USA-ból átvett D.A.R.E. program magyarosított formája. A rendőrség az 1993/94. tanévben indította be - kísérleti jelleggel - a hazai iskolák egy részében.
21. **Deviancia:** A szó latin eredetű (deviatio), a hajósok nyelvéből származik, eredetileg az iránytól való eltérést jelenti. Pedagógiai, jogi értelemben eltérő, szabály nélküli

magatartás, az elfogadott társadalmi normától való elszakadás, amely antiszociális magatartásformákban nyilvánul meg.